

**Хайтович М.,**

*д.мед.н., професор, завідувач кафедри клінічної фармакології та клінічної  
фармації НМУ імені О.О. Богомольця*

**Темірова О.,**

*к.біол.н., доцент кафедри клінічної фармакології та клінічної фармації НМУ імені  
О.О. Богомольця*

**Афанасьєва І.,**

*к.мед.н., доцент кафедри клінічної фармакології та клінічної НМУ імені  
О.О. Богомольця*

**Потаскалова В.**

*к.мед.н., доцент кафедри клінічної фармакології та клінічної фармації НМУ імені  
О.О. Богомольця*

## **РОЗВИТОК КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ФАРМАЦЕВТІВ ЧЕРЕЗ КОМАНДНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ**

**Вступ:** Фармацевти відіграють ключову роль у глобальних системах охорони здоров'я, співпрацюючи з іншими медичними фахівцями для забезпечення оптимізації фармакотерапії, безпеки застосування лікарських засобів та покращення клінічних результатів. У сучасному складному середовищі охорони здоров'я роль фармацевтів значно розширилася, охоплюючи не лише відпуск лікарських засобів, а й клінічне управління медикаментозною терапією, моніторинг безпеки та ефективності лікування. Фармацевти, як частина міжпрофесійних команд у сфері охорони здоров'я, відіграють вирішальну роль у покращенні надання клінічної допомоги пацієнтам із хронічними захворюваннями, підкреслюючи значущість командного підходу в медичній практиці [1]. Фармацевт є основним членом команди з управління антимікробною терапією, забезпечуючи раціональне застосування антимікробних препаратів через проспективний аудит, розробку навчальних програм, моніторинг використання антибіотиків, впровадження швидких діагностичних тестів і участь у створенні протоколів терапії [2]. Це підкреслює необхідність формування клінічного мислення в рамках підготовки фармацевтів на етапі додипломної освіти, що сприяє їх здатності

приймати обґрунтовані рішення в умовах надання медичної допомоги.

**Мета:** Аналіз ефективності командно-орієнтованого навчання у розвитку клінічного мислення студентів-фармацевтів та визначення його впливу на їх здатність приймати обґрунтовані клінічні рішення в процесі професійної підготовки.

**Методи:** У дослідженні було застосовано інформаційно-аналітичний метод та узагальнено власний досвід авторів. Використано бібліосемантичний підхід, метод системного аналізу, а також проведено аналіз навчальної літератури.

**Результати та їх обговорення:** Клінічне мислення є однією з основних компетенцій фармацевтів, проте відсутність чіткої концептуалізації цього процесу ускладнює його навчання та оцінювання в рамках професійної підготовки [3]. На кафедрі клінічної фармакології та клінічної фармації НМУ імені О.О. Богомольця впроваджується метод командно-орієнтованого навчання у процесі підготовки студентів 4 та 5 курсу фармацевтичного факультету. Студенти рандомно формуються в команди по 4-5 осіб, отримуючи стандартизовані клінічні випадки пацієнтів для виконання завдань. Учасникам пропонується розробити раціональну фармакотерапію з урахуванням персоналізованого підходу, після чого їм надається 15 хвилин для підготовки та прийняття спільного рішення. Під час обговорення команди представляють свої випадки та запропоновані рішення, що сприяє дискусії між студентами. Цей підхід покращує засвоєння навчального матеріалу, розвиває навички командної роботи та є важливим елементом формування клінічного мислення. Крім того, він позитивно впливає на результати складання КРОК-2 з дисципліни «Клінічна фармація та фармацевтична опіка».

Для оптимізації засвоєння матеріалу з раціональної антимікробної терапії та адміністрування антимікробних препаратів на кафедрі впроваджено настільну рольову гру, розроблену Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Дана гра реалізується в командному режимі з розподілом ролей, що сприяє активному залученню студентів у навчальний процес. Інноваційний підхід дозволяє студентам не лише оволодіти теоретичними аспектами, а й практично застосувати знання в умовах, що симулюють реальні клінічні ситуації. Завдяки інтерактивним сценаріям,

учасники мають можливість глибше зрозуміти та засвоїти складні схеми лікування, що значно підвищує ефективність навчання. Студенти фармацевтичного факультету демонструють підвищення практичної орієнтованості та покращення якості знань завдяки цьому нововведенню.

Результати попереднього мета-аналізу, що охоплював 11 досліджень з участю 2400 студентів, також продемонстрували покращення результатів навчання клінічного мислення у студентів фармацевтичної освіти при використанні командно-орієнтованого методу в порівнянні з традиційними [4]. В іншому дослідженні було продемонстровано, що впровадження командно-орієнтованого навчання сприяє розвитку лідерських навичок серед студентів-фармацевтів [5].

**Висновки:** Впровадження командно-орієнтованого навчання на кафедрі клінічної фармакології та клінічної фармації НМУ імені О.О. Богомольця позитивно впливає на розвиток клінічного мислення студентів-фармацевтів, сприяючи вдосконаленню навичок командної роботи, критичного мислення та обґрунтованого прийняття клінічних рішень у процесі професійної підготовки. Використання настільної рольової гри, розробленої Всесвітньою організацією охорони здоров'я, активно залучає студентів до навчального процесу, покращуючи засвоєння теоретичних аспектів і практичне застосування знань. Подальші дослідження необхідні для більш глибокого вивчення впливу командно-орієнтованого навчання на розвиток клінічного мислення та лідерських навичок у студентів-фармацевтів.

Список використаних джерел:

1. Role of Pharmacists in the Interprofessional Care Team for Patients with Chronic Diseases / S. A. Rahayu et al. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*. 2021. Volume 14. P. 1701–1710. URL: <https://doi.org/10.2147/jmdh.s309938>
2. Хайтович М.В., Полякова Д.С. Антимікробна резистентність та організаційні питання адміністрування антимікробних препаратів в Україні. *Український медичний часопис*. 2023. Т. 153, № 1. С. 5–9. URL: <https://doi.org/10.32471/umj.1680-3051.153.239951>.

3. Clinical reasoning by pharmacists: A scoping review / J. F. Mertens et al. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*. 2022.  
URL: <https://doi.org/10.1016/j.cptl.2022.09.011>
4. Team-based learning versus traditional teaching effect on pharmacy Students' Performance: A systematic review and Meta-Analysis / G. B. Korayem et al. *Saudi Pharmaceutical Journal*. 2024. Vol. 32, no. 4. P. 102017.  
URL: <https://doi.org/10.1016/j.jsps.2024.102017>
5. Haight R. C., Brooks M. J. Does Team Based Learning (TBL) in the Pharmacy Classroom Foster Leadership Skills in the Workplace?. *INNOVATIONS in pharmacy*. 2022. Vol. 13, no.3. P.4. URL: <https://doi.org/10.24926/iip.v13i3.4304>